

OŠASNA OSTAVINA S PREKOGRANIČNIM ELEMENTOM U KONTEKSTU PRIMJENE UREDBE O NASLJEĐIVANJU

Ostavinski postupci s prekograničnim elementom, uz primjenu Uredbe o nasljeđivanju, postali su sastavni dio svakodnevnog rada javnih bilježnika u uvjetima sve veće mobilnosti građana unutar Europske unije, bilo iz poslovnih ili privatnih razloga. Kao posljedica ovog trenda, ošasna ili kaduktna imovina s prekograničnim obilježjima, odnosno imovina bez nasljednika, sve će se češće pojavljivati u ostavinskim postupcima, odražavajući povećanu mobilnost građana Europske unije i njihovo pravo na slobodno kretanje. Uredba o nasljeđivanju ošasnu imovinu uređuje tek jednim člankom, predviđajući da primjena mjerodavnog prava za nasljeđivanje ne bi smjela spriječiti državu članicu u stjecanju ošasne imovine po lex fori koja se nalazi na njezinom državnom teritoriju, pod uvjetom da vjerovnici mogu ostvarivati svoja potraživanja iz cijele ostavinske imovine. Navedena odredba Uredbe o nasljeđivanju upućuje na mogućnost pridržaja primjene prava druge države članice, različitog od mjerodavnog prava za nasljeđivanje, kada je riječ o ošasnoj imovini koja se nalazi na teritoriju te druge države članice.

Hana Hobljaj

Ključne riječi: nasljeđivanje, ošasna imovina, ostavina, prekogranični element, javni bilježnik, Uredba o nasljeđivanju

I. UVOD

Uredba o nasljeđivanju¹ kao nadnacionalni pravni izvor koji se izravno primjenjuje od 17. kolovoza 2015. godine u svim državama članicama Europske unije, osim Danske i Irske, sadrži univerzalna pravila kojima je svrha pojednostavljeno rješavanje ostavinskih postupaka s prekograničnim elementom i izbjegavanje sukoba zakona na području nasljeđivanja. Radi usklađivanja kolizijskih pravila

uvodena je jedinstvena poveznica za utvrđivanje nadležnosti i mjerodavnog prava u nasljednopravnim stvarima u prekograničnom kontekstu, a to je uobičajeno boravište. Osnovno načelo Uredbe o nasljeđivanju je načelo jedinstvenosti nasljeđivanja što uključuje primjenu prava jedne države kao mjerodavnog za nasljeđivanje cjelokupne ostavinske imovine neovisno u kojoj državi se ona nalazila kao i nadležnost tijela jedne države za provođenje ostavinskog postupka u cjelini.² Međutim primjena odredbe o uređivanju ošasne ostavinske imovine

1 Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, SL L 201, 27.7.2012, p. 107–134

2 Vodopija Čengić, Lj., „Javni bilježnici i Uredba o nasljeđivanju”, Javni bilježnici u europskom kontekstu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb 2019., str. 106.

sukladno Uredbi o nasljeđivanju u pravnoj praksi može dovesti do sukoba nacionalnih zakona i istovremenu primjena prava različitih država te do parcelacije ostavinske imovine. U pravnoj praksi se upravo takav primjer nasljeđivanja ošasne imovine i sukob zakona pojavio između hrvatskog i slovenskog prava.

Uredba o nasljeđivanju je iz razloga što različiti pravni sustavi ne uređuju na jednak način ostavinu bez nasljednika predvidjela mogućnost pridržaja primjene prava države u kojoj se ošasna imovina nalazi bez obzira na mjerodavno pravo za nasljeđivanje ali samo vezano uz stjecanje imovine koja je na državom teritoriju te države.³ Istovremeno je određen uvjet da bi država na čijem teritoriju se ošasna imovina nalazi stekla tu imovinu prema svom pravu ne smiju se oštetiti vjerovnici ostavine. Vjerovnicima ostavitelja mora se omogućiti namirjenje svojih potraživanja iz cjelokupne ostavinske imovine bez obzira na području koje države se ona nalazila.⁴

U ovom će se radu prikazati razlozi nastanka sukoba zakona i različitosti uređenja ošasne imovine u različitim pravnim sustavima te eventuali *de lege ferenda* prijedlozi za poboljšanje postojećeg pravnog uređenja u režimu Uredbe o nasljeđivanju. Hrvatski javni bilježnici kao povjerenici suda u provođenju ostavinskih postupaka u prekograničnom kontekstu obvezni su primjenjivati odredbe Uredbe o nasljeđivanju koje se odnose kako na nadležnost tako i na mjerodavno pravo.⁵ Stoga kada se radi o ošasnoj imovini javni bilježnici sukladno odredbama Uredbe o nasljeđivanju primjenjuju mjerodavno pravo za nasljeđivanje u cijelosti, a druga država u kojoj se nalazi neki dio ošasne imovine može pridržati pravo primjene svog prava radi stjecanja onog dijela ošasne imovine koja se nalazi na teritoriju upravo te države. Postavlja se pitanje kako bi javni bilježnici ili sud trebali u provođenju ostavinskog postupka postupati ako se pronade imovina koja nema nasljednika u različitim država članicama Europske unije odnosno kakva bi trebala biti najbolja praksa u takvim predmetima te ima li mjesta poboljšanju navedenog pravnog instituta.

Ovaj rad podijeljen je u pet cjelina na način da se uz uvod i zaključak u drugom dijelu razmatraju osnovni pravni sustavi uređenja prelaska ošasne imovine na državu i odgovornost za dugove ostavitelja te pravno uređenje u Hrvatskoj i Sloveniji. U trećem dijelu obrađuje se način postupanja javnih

bilježnika u prekograničnim predmetima nasljeđivanja i pitanje zaštite vjerovnika kada ostavina nema nasljednika. Četvrto dio analizira ošasnu imovinu kroz praktične primjere i daje prijedloge za unaprjeđenje u rješavanju predmeta ošasne ostavine s prekograničnim obilježjem kada postoji zahtjev druge države za stjecanje imovine koja se nalazi na njezinom teritoriju primjenom prava navedene države. Istovremeno su izneseni *de lege ferenda* prijedlozi za poboljšanje uređenja ošasne ostavine s prekograničnim elementom u režimu Uredbe o nasljeđivanju.

II. OŠASNA IMOVINA

Ošasna ili kaduktna imovina smatra se ostavinom bez nasljednika, a što znači da nakon ostaviteljeve smrti nitko nije stekao subjektivno nasljedno pravo - ni zakonsko ni oporučno ili da su se svi nasljednici odrekli od nasljedstva, odnosno da se nepoznati nasljednici nisu prijavili na nasljedstvo u zakonskom roku.⁶ U slučajevima kada imovinu nakon smrti ostavitelja nema tko naslijediti temeljem zakona ili oporuke odnosno kada ostavinska imovina nije postala ničije nasljedstvo tada ta imovina postaje *bona vacantia*.⁷ Situaciju kada se radi o ošasnoj imovini različiti pravni sustavi uređuju ovisno o tome smatraju li da je stjecanje ošasne imovine pitanje privatnog prava ili pitanje javnog prava.⁸ Međutim općenito je pravilo da država ili neki drugi javnopravni subjekt koji predstavlja širu društvenu zajednicu polažu pravo na ošasnu imovinu.⁹

U pravilu poznajemo dva pravna koncepta koji omogućuju pristup ošasnoj imovini i to kada se država prilikom stjecanja ošasne imovine ne smatra nasljednikom i drugi koncept kada se država prilikom stjecanja ošasne imovine smatra nasljednikom zadnjeg nasljednog reda odnosno stupa u položaj nasljednika. Dakle prema nekim pravnim uređenjima država ima pravo na ošasnu ostavinu kao nasljednik bez obzira gdje se imovina nalazila, dok prema drugim pravnim uređenjima država može steći samo onu ošasnu imovinu koja se nalazi na njezinom državnom području.¹⁰ Stariji sustav polazi od učenja da ostavina kao cjelina predstavlja *universitas iuris* koju se može steći okupacijom.¹¹ Primjeri državne privilegirane okupacije odnosno prisvajanja ošasne ostavine kao pitanje javnog

3 Čl. 33. Uredbe o nasljeđivanju

4 *Ibid*

5 Hobljaj, H., „Javni bilježnici i usporedna primjena Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju, Uredbe br. 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu i Uredbe br. 2016/1104 o imovini registriranih partnerstava”, Javni bilježnik br. 47., Zagreb, 2020., str. 102.

6 Hobljaj, H., „Stečaj nad prezaduženom ostavinom prema slovenskom pravu i (ne)odgovornost za dugove ostavitelja”, Javni bilježnik br. 48, Zagreb, 2021., str. 67.

7 Gavella, N.; Belaj, V.; „Nasljedno pravo – III. Bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje”, Narodne Novine, Zagreb, 2008., str. 243.

8 Vagni, L., „The EU Succession Regulation A Commentary”, Cambridge University Press, 2016., str. 458.

9 Gavella, N.; Belaj, V., *Op. Cit.* (bilj 7.) str. 244.

10 Toč. 56. Preambule Uredbe o nasljeđivanju

11 Gavella, N.; Belaj, V., *Loc. Cit.* (bilj 9.)

prava primjenjuju Francuska, Austrija, Slovenija.¹² Tako prema francuskom pravnom uređenju država stječe ostavinu bez nasljednika okupacijom čime se odriče nasljedno pravni karakter stjecanju takve imovine.¹³ Prema navedenom konceptu na državu prelazi ošasna ostavina ali država se ne smatra nasljednikom ostavitelja. Na sličan način bilo je uređeno pitanje ošasne imovine i to državnim prisvajanjem prema Općem građanskom zakoničku¹⁴ koji se ranije primjenjivao na našim područjima. Prema rimskom pravu, stjecanje nasljedstva od strane nasljednika nije se dogodilo u trenutku otvaranja nasljedstva to jest *delatio hereditatis*, već tek kao rezultat davanja odgovarajuće izjave o prihvatu odnosno *adquisitio hereditatis*.¹⁵ U razdoblju između otvaranja nasljedstva povodom smrti ostavitelja i prihvaćanja nasljedstva ostavina se smatrala ležećom ostavinom - *hereditas iacens*.¹⁶ Austrija je usvojila rješenje koje je najbliže rimskom konceptu već Općim građanskim zakoničkom iz 1811. godine, a uz izmjene uvedene 2015. godine, tretira nasljedstvo kao pravni subjekt odnosno nastavak subjektivnog statusa ostavitelja koji nitko ne može samovoljno preuzeti već pravo na nasljedstvo mora priznati sud.¹⁷ Slično austrijskom konceptu ležeće ostavine, francuski sustav poznaje *succession vacante* što u određenoj mjeri odgovara rimskom *hereditas iacens* iako nije u potpunosti jednak pravni institut.

Prema prvom konceptu država prisvaja ošasnu imovinu bilo u trenutku smrti ostavitelja bilo kao ležeću ostavinu, ali se država ne smatra nasljednikom ostavitelja. Slijedom navedenog kada država prisvajanje ošasne imovine tretira kao pitanje javnog prava tada je mogućnost *aproprijacije* ošasne ostavine ograničena samo na imovinu koja se nalazi unutar državnog teritorije te države.

Drugi pravni koncept koji omogućuje pristup ošasnoj ostavini znatno se razlikuje od ranije navedenog pravnog uređenja. Prema drugom pravnom konceptu ošasna ostavina prelazi na državu kao nasljednika posljednjeg nasljednog reda stoga se nasljeđivanje ošasne imovine uzima kao pitanje privatnog prava.¹⁸ Navedeni koncept prema kojem se za slučaj da ostavitelj nije imao zakonskih ili oporučnih nasljednika država smatra nasljednikom ošasne ostavine primjenjuju u Njemačkoj, Grčkoj,

Italiji, Poljskoj, Šanjolskoj.¹⁹ Njemački pravni sustav uređuje ošasnu imovinu na način da država postaje nasljednikom zadnjeg nasljednog reda te postaje univerzalni sukcesor nakon smrti ostavitelja sa razlikom u odnosu na zakonske i oporučne nasljednike što se država ne može odreći nasljedstva.²⁰ Prema navedenom država postaje nasljednikom ostavitelja ili stupa u položaj nasljednika i stječe ošasnu imovinu kao univerzalni pravni slijednik neovisno gdje se imovina nalazila - bilo na državnom području te države ili druge države. Navedeni koncept *mutatis mutandis* primjenjuje se također u hrvatskom pravnom sustavu prema kojem jedinica lokalne samouprave postaje univerzalni sukcesor ostavitelja i stupa u pravni položaj nasljednika.

Dakle različiti koncepti pravnih uređenja ošasne ostavine mogu dovesti do pozitivnih i negativnih kolizija nacionalnih zakona.²¹ Pozitivni sukob zakona bi mogao nastati kada kolizijsko pravilo upućuje na pravo države prema kojem država nasljeđuje kao nasljednik posljednjeg nasljednog reda ili ima položaj nasljednika ali se dio ošasne ostavine nalazi na teritoriju druge države koja primjenjuje pravni sustav *aproprijacije* to jest prisvajanja ošasne imovine, jer u takvom slučaju obje države polažu pravo na dotičnu ošasnu imovinu.²² Negativan sukob zakona nastaje ako kolizijsko pravilo upućuje na primjenu prava države koja primjenjuje prisvajanje ali se dio ošasne imovine nalazi na području države koja primjenjuje sustav nasljeđivanja ošasne imovine prema kojem država postaje nasljednikom posljednjeg nasljednog reda ili stupa u položaj nasljednika.²³ U ovom primjeru zbog teritorijalnog ograničenja koje se temelji na javnom pravu nijedna država ne bi mogla polagati pravo na takvu ošasnu imovinu.²⁴ Slijedom navedenog Uredba o nasljeđivanju nastojala je riješiti sukobe zakona usvajanjem odredbe članka 33. kojom je određeno da ako prema mjerodavnom pravu države ne postoje nasljednici ni legatari odnosno nijedna fizička osoba nije zakonski nasljednik, primjena utvrđenog mjerodavnog prava ne sprječava pravo države članice ili subjekta kojeg za tu svrhu odredi ta država članica u stjecanju po *lex fori* imovine koja se nalazi na njezinom državnom teritoriju uz uvjet da vjerovnici mogu tražiti ispunjenje svojih potraživanja iz cjelokupne ostavinske imovine.²⁵

13 Gavella, N.; Belaj, V., *Op. Cit.* (bilj 7.) str. 244.

14 Čl. 760. Opći građanski zakonik, Justizgesetzsammlung br. 1/1811.

15 Zaradkiewicz, K., „Vacant inheritance, heirless inheritance and claims from Warsaw Decree (part I)” *Nieruchomości* 3, Varšava, 2019., str. 2. file:///C:/Users/Compaq/OneDrive/Radna%20povr%C5%A1ina/vacant%20inheritance.pdf (pristupljeno 11.05.2025)

16 Horvat, M., „Rimsko pravo“, Školska knjiga Zagreb, 1977., str. 334.

17 Zaradkiewicz, K., *Op.Cit.* (bilj. 15.), str. 4

18 Dutta, A.; Basedow, J.; Bauer, C. i drugi, *Loc. Cit.* (bilj. 12.)

19 *Ibid*

20 Gavella, N.; Belaj, V., *Op. Cit.* (bilj 7.) str. 245.

21 Dutta, A.; Basedow, J.; Bauer, C. i drugi, *Op. Cit.* (bilj. 12.) str. 104.

22 Dutta, A., „Novo međunarodno nasljedno pravo Europske unije - prvo čitanje Uredbe o nasljednom pravu“, *Nova pravna revija*, Časopis za domaće, njemačko i evropsko pravo, Sarajevo, 2013., str. 18.

23 *ibid*

24 Dutta, A.; Basedow, J.; Bauer, C. i drugi, *Op. Cit.* (bilj. 12.) str. 104.

25 Aras Kramar, S.; Vučko, K., „Vodič za primjenu Uredbe (EU) br.

Time se dala prednost pravu države koja primjenjuje sustav prisvajanja ošasne imovine, jer država na koju prelazi ošasna ostavina kao na nasljednika zadnjeg nasljednog reda odnosno stječe položaj nasljednika, a ošasna imovina se nalazi izvan njezinog teritorija mora ustupiti pravo stjecanja ošasne imovine državi koja prisvaja imovinu ako se ta imovina nalazi na njezinom teritoriju. Istovremeno ovom odredbom Uredbe o nasljeđivanju nije riješeno pitanje negativnog konflikta zakona.²⁶

2.1. Ošasna ostavina u Hrvatskoj

Prema Hrvatskom pravnom uređenju u slučajevima kada osoba umre a nema svojih nasljednika tada dolazi do sveopćeg pravnog sljedništva na način da ošasna imovina prelazi po sili zakona na jedinicu lokalne samouprave koja stupa u položaj nasljednika i čega se ne može odreći.²⁷ Do kaduknosti ostavine može doći bilo iz razloga jer ostavitelj nema zakonskih ili oporučnih nasljednika bilo iz razloga jer su se svi nasljednici odrekli nasljedstva ili se radi o nepoznatim nasljednicima koji se u roku od šest mjeseci od objave oglasa kod suda nisu prijavili na nasljedstvo.²⁸ Ukoliko se nepoznati nasljednici ne jave sudu temeljem poziva objavljenog u Narodnim novinama ili drugi prikladan način ostavina prelazi u vlasništvo jedinice lokalne samouprave. Međutim ako se naknadno pojavi nasljednik on ne gubi pravo zahtijevati ostavinu i to prema poštenom posjedniku u roku od godinu dana od kada je nasljednik saznao za svoje pravo i za posjednika ostavine ali najkasnije u roku od deset godina od smrti ostavitelja.²⁹ U odnosu na nepoštenog posjednika objektivni zastarni rok teče od dana proglašenja oporuke.³⁰ U praksi se najčešće susrećemo s ošasnom ostavinom ako je ostavitelj ostavio dugove te zbog toga nasljednici ne žele naslijediti ostavinu već daju nasljedničke izjave kojima se odriču nasljedstva koje ih pripada kako bi izbjegli odgovornost za ostaviteljeve dugove.³¹

Ostavina kao širi pojam u odnosu na ostavinsku masu predstavlja ukupnost prava i obveza odnosno svega onog što je pripadalo ostaviteljevu u

trenutku njegove smrti, a istovremeno je slobodno za nasljeđivanje i može se naslijediti.³² Razlika između ostavine i ostavinske mase očituje se u činjenici da ostavina obuhvaća ostaviteljeva pravna dobra i dugovanja, dok ostavinska masa obuhvaća samo ostaviteljeva pravna dobra.³³ Prema tome na univerzalne pravne slijednike prelazi ostavina u obujmu, sadržaju i kvaliteti kakva je bila u trenutku ostaviteljeve smrti.³⁴ Tako ošasna ostavina u Hrvatskoj prelazi *ipso iure* na općinu ili grad koji imaju jednak pravni položaj kao nasljednici te postaju sveopći pravni slijednici ostavitelja i stjecanjem ostavine postaju nositelji svih prava i obaveza ostavitelja.³⁵ Jedinice lokalne samouprave, za razliku od nasljednika, ne mogu se odreći nasljednog prava stoga kao ostaviteljev nasljednik moraju odgovarati za ostaviteljeve dugove, izvršavati legate, podmiriti troškove pogreba i drugo.³⁶ Prema shvaćanju pravnih teoretičara u Hrvatskoj je zauzeto stajalište glede ošasne ostavine da država stupa na mjesto nasljednika.³⁷ Dakle, općina ili grad niti se prihvaćaju nasljedstva niti se mogu odreći nasljedstva, već na njih po sili zakona prelazi ošasna imovina i imaju jednak položaj kao da su ostaviteljevi nasljednici.³⁸ Navedeno gledište najbliže je drugom konceptu nasljeđivanja ošasne imovine koji se obrazložio u prethodnom dijelu ovog rada, s time da se u Hrvatskoj primjenjuju specifična pravila za prelazal različite vrste ošasne imovine na jedinice lokalne samouprave.

Odredbama hrvatskog Zakona o nasljeđivanju specificiran je prijelaz ošasne imovine na jedinice lokalne samouprave ovisno o sastavu imovine to jest radi li se o pokretnoj ili nepokretnoj imovini. Tako sukladno propisima ošasna ostavina *ipso iure* ne prelazi uvijek u cijelosti na jedan grad ili općinu nego na više njih.³⁹ Ako ošasna imovina sadrži nekretnine ili s nekretninama izjednačena prava tada po sili zakona te nekretnine prelaze na onu općinu ili grad na čijem području se nalaze. Ukoliko se u sastavu ošasne ostavine nalazi pokretna imovina i s njima izjednačena prava, osim zaostatak mirovine, tada ta imovina prelazi na općinu ili grad gdje je ostavitelj u trenutku smrti imao prebivalište u Hrvatskoj.⁴⁰ Ostaviteljeva pokretna imovina će preći na općinu ili grad gdje je

650/2012 o nasljeđivanju", Hrvatski pravni centar, Zagreb, 2020., str. 39.

26 Dutta, A.; Basedow, J.; Bauer, C. i drugi, *Op. Cit.* (bilj. 12.) str. 104.

27 Čl. 6. Zakon o nasljeđivanju NN 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019

28 Čl. 127. Zakon o nasljeđivanju

29 Turković, M., „Ošasna ili katuktna ostavina”, *Ius-info*, Zagreb, 2021., str.6. <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/osasna-ili-kaduktna-imovina-46971> (pristupljeno 13.05.2025.)

30 Čl. 138. Zakon o nasljeđivanju

31 Salaj, Š., „Ošasna/kaduktna/imovina – imovina bez nasljednika”, *Hrvatska pravna revija* 2001/03, Zagreb, 2001., str. 3.

32 Hobljaj, H., „Pravna regulacija i praktična primjena nasljeđivanja digitalne imovine”, *Javni bilježnik* br. 51., Zagreb, 2024., str. 44.

33 Gavella, N.; Belaj, V., *Op. Cit.* (bilj. 7.) str. 55.

34 Klarić P.; Vedriš M., „Gradansko pravo”, *Narodne Novine*, Zagreb, 2008., str. 716.

35 Belaj, V.; Gavella, N., *Op. Cit.* (bilj. 7.) str. 244.-245.

36 Klarić P.; Vedriš M., *Op. Cit.* (bilj. 34.) str. 706.

37 *Ibid*

38 Kontrec, D.; Matko-Ruzdjak, J.; Sessa, Đ.; „Zakon o nasljeđivanju s komentarima, poveznicama, sudskom praksom, priložima, primjerima i abecednim kazalom”, *Organizator*, Zagreb, 2015., str. 27.

39 Belaj, V.; Gavella, N., *Op. Cit.* (bilj. 7.) str. 245.

40 Čl. 20. Zakon o nasljeđivanju

ostavitelj u trenutku smrti imao boravište u Hrvatskoj, ako nije imao prebivalište.⁴¹ Međutim ako na području Hrvatske ostavitelj u trenutku smrti nije imao niti prebivališta niti boravišta tada će pokretna imovina i s njom izjednačena prava preći na općinu ili grad gdje je ostavitelj u trenutku smrti bio upisan u knjigu državljana u Hrvatskoj.⁴² Slijedom toga prema hrvatskom zakonodavstvu ošasnu imovinu stječe općina ili grad, a ne Republika Hrvatska, osim ako je sastavni dio ošasne imovine dospjelo neisplaćeno potraživanje s osnova neisplaćene mirovine do dana smrti ostavitelja koje prema Zakonu mirovinskom osiguranju⁴³ iznimno od propisa o nasljeđivanju pripada Republici Hrvatskoj odnosno državnom proračunu.⁴⁴ Dakle, ako bi se dio ošasne imovine ostavitelja nalazio u drugoj državi prema hrvatskom pravnom uređenju nekretnine u drugoj državi ne bi stekla Hrvatska već država (općina-grad) u kojoj se nekretnina nalazi dok bi pokretnu imovinu trebala steći hrvatska jedinica lokalne samouprave prema posljednjem ostaviteljevom prebivalištu ili boravištu ili upisu u knjigu državljana u Hrvatskoj.

Ošasnost ostavine u praksi najčešće nastaje zbog odricanja nasljednika od nasljedstva povodom prezaduženosti ostavitelja kako ne bi preuzeli odgovornost za dugove ostavitelja.⁴⁵ Kao što je već navedeno stjecanje ošasne ostavine od strane grada ili općine je *derivativno* i jedinica lokalne samouprave postaje *univerzalni sukcesor* ostavitelja te time nositelj svih prava i obaveza koji su preostali nakon smrti ostavitelja. Glede obaveza i odgovornosti jedinica lokalne samouprave za dugove ostavitelja zakonodavac je propisao određeni oblik zaštite ostale imovine grada ili općine na način da predmet ovrhe radi ostvarenja ili osiguranja ostaviteljevih vjerovnika mogu biti samo stvari ili prava koja su sastavni dio ošasne ostavine.⁴⁶ Međutim jedinica lokalne samouprave će u ovršnom postupku odgovarati svom svojom imovinom ali samo do visine vrijednosti stečene ostavinske imovine, ako je prije podnošenja prijedloga otuđila stvar ili pravo koja je bila sastavni dio stečene ošasne imovine.⁴⁷ Ukoliko dođe do spora jedinica lokalne samouprave dužna je dokazati da nije raspolagala ošasnom imovinom jer bi u suprotnom mogla odgovarati cjelokupnom svojom imovinom.⁴⁸

2.2. Ošasna imovina u Sloveniji

U Sloveniji ošasna ili kaduktna imovina definira se slično kao i u Hrvatskoj te se smatra ostavinom bez nasljednika. Ako ostavitelj nema ni zakonskih ni oporučnih nasljednika ili su se svi nasljednici odrekli od nasljedstva, odnosno ako se nepoznati nasljednici u roku od godinu dana od objave oglasa nisu prijavili u ostavinski postupak tada se radi o ošasnoj imovini ostavitelja.⁴⁹ Pravno uređenje ošasne ostavine, prelazak imovine na državu kao i odgovornost za dugove ostavitelja odnosno pravni položaj vjerovnika u slovenskom pravnom sustavu se međutim uvelike razlikuje o hrvatskog. Kaduciranje se prema slovenskom pravnom uređenju ne smatra zakonskim nasljeđivanjem već poseban način prijelaza ošasne imovine na državu temeljem posebne veze između ostavitelja i države.⁵⁰ Iako jednako kao što ostavina prelazi na nasljednike u trenutku ostaviteljeve smrti tako i ošasna imovina temeljem zakona prelazi na državu u trenutku smrti ostavitelja država ne postaje ostaviteljevim nasljednikom.⁵¹ Kao što smo već utvrdili, slovenska država nije nasljednik već samo poseban ovlaštenik i svoje vlasništvo nad ostavinom ne temelji na nasljednom pravu, već na vlasničkom pravu koje je stekla rješenjem kojim je ono preneseno na nju. Također, rješenje kojim se državi predaje ostavina nije rješenje o nasljeđivanju već ima pravnu prirodu *sui generis*. Rješenje slovenskog suda kojim se prenosi ošasna imovina državi je deklaratorne naravi, a vlasništvo imovine se stječe na derivativan način.⁵² Neovisno o tome slovensko pravno uređenje ošasne imovine se razlikuje u odnosu na hrvatsko pravno uređenje upravo u činjenici da slovenska država prilikom stjecanja ošasne imovine ne stječe jednak pravni položaj kao nasljednici i ne postaje univerzalni pravni slijednik nasljednika, jer na državu prelazi samo imovina ostavitelja ali ne i dugovi ostavitelja. Dakle država preuzima samo aktivnu imovinu ostavitelja ali ne odgovara za ostaviteljeve dugove. Izmjenama Zakona o nasljeđivanju⁵³ 2016. godine prestale su vrijediti određene odredbe Zakona o financijskom poslovanju, postupka zbog insolventnosti i prisilnom prestanku⁵⁴ te se time rasteretilo državu od odgovornosti za ostaviteljeve dugove. Slijedom

41 *Ibid*

42 *Ibid*

43 Čl. 4. st. 1. Zakon o mirovinskom osiguranju NN 157/2013, 151/2014, 33/2015, 93/2015, 120/2016, 18/2018, 62/2018, 115/2018, 102/2019, 84/2021, 119/2022

44 Rješenje Županijskog suda u Varaždinu, br. GŽ 886/2019 od 22. srpnja 2019; Rješenje Županijskog suda u Varaždinu br. GŽ 998/2020 od 14. srpnja 2020.

45 Hobljaj, H., *Op. Cit.* (bilj. 6.) str. 62

46 Hobljaj, H., *Op. Cit.* (bilj. 6.) str. 69.

47 Čl. 139. st. 7. Zakon o nasljeđivanju

48 Rješenje Županijskog suda u Slavonskom Brodu, br. GŽ Ovr

53/2021 od 4. veljače 2021.

49 Zupančič, K.; Žnidaršič Skubic, V., „Dedno pravo“, Uradni list, Ljubljana, 2009., str.66.

50 Odluka Višeg suda u Mariboru VSM Sklep1 Cp 257/2024

51 *Ibid*

52 *Ibid*

53 Zakon o dedovanju, Službeni list SRS, br. 15/76, 23/78, Službeni list RS, br. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US i 63/16 i 102/24

54 Čl. 417, 417.a, 417.b i 417.c Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP) Službeni list RS, br. 176/21 – popr., 196/21 – odl. US, 157/22 – odl. US, 35/23 – odl. US, 57/23 – odl. US, 102/23 i 25/25 – odl. US

promjena Zakonom o nasljeđivanju propisana je aktivna uloga ostaviteljevih vjerovnika obvezom pokretanja stečajna nad ošasnom ostavinom ako postoje dugovi ostavitelja, jer država ne odgovara za dugove.⁵⁵ Ako kaduktna ostavina nije prenesena u stečajnu masu odnosno vjerovnici ostavitelja ne pokrenu stečaj ostavine u roku od šest mjeseci od objave oglasa tada ošasna ostavina postaje vlasništvom slovenske države koja ne odgovara za dugove ostavitelja.⁵⁶

Postupak kojim se rasterećuje odgovornosti države za dugove ostavitelja po službenoj dužnosti pokreće i provodi sud objavom oglasa nepoznatim ostaviteljevim vjerovnicima kao i obavještanjem slovenske države i poznatih vjerovnika o činjenici postojanja ošasne imovine.⁵⁷ U navedenom oglasu koji sud objavljuje na oglasnoj ploči i na internet-skoj stranici suda se navode podatci o ostavitelju i sastavu ostavine. U oglasu se također istiće posebno upozorenje da će ošasna imovina prijeći na državu koja ne odgovara za dugove ostavitelja, ako nijedan ostavitelj vjerovnik u roku od šest mjeseci od objave oglasa ne zatraži prijenos ošasne imovine u stečajnu masu odnosno ne pokrene stečaj nad ošasnom ostavinom i o tome obavijesti ostavinski sud.⁵⁸ Ako vjerovnici poduzmu propisane radnje stečajni sud će donijeti rješenje o pokretanju stečajnog postupka nad ošasnom ostavinom koje će dostaviti ostavinskom sudu i upravitelju imovinom.⁵⁹ Ostavinski sud nakon toga donosi rješenje kojim se ošasna ostavina prenosi u stečajnu masu koja se sastoji od svih stvari i prava kojih je ostavitelj bio vlasnikom ili nositeljem u trenutku svoje smrti.⁶⁰ Stečajna masa se sastoji od imovine ostvarene unovčenjem stvari i prava kao i pobijanjem pravnih radnji ostavitelja te upravljanjem stečajnom masom. Slijedom toga se vjerovnici mogu u stečajnom postupku namiriti razmjerno i istovre-

meno iz ošasne imovine.⁶¹ Dakle ako vjerovnik u roku od šest mjeseci od obavijesti ili poziva u ostavinskom postupku zatraži da se ostavina bez nasljednika prenese u stečajnu masu i istovremeno zatraži pokretanje stečajnog postupka za ostavinu bez nasljednika, ostavinski sud morat će pričekati da stečajni sud donese odluku o stečaju. Međutim ako vjerovnici propuste u roku od šest mjeseci pokrenuti stečajni postupak odnosno ne poduzmu sve propisane radnje ošasna imovina će prijeći u vlasništvo slovenske države a ostaviteljevi vjerovnici će izgubiti mogućnost naplate, jer će njihova potraživanja prestati.⁶²

Kada sud utvrdi da ostavitelj nema nasljednika, odnosno ako se u roku od godine dana nitko ne javni na oglas nepoznatim nasljednicima, a vjerovnici nisu pokrenuli stečaj nad ošasnom ostavinom, tada sud donosi rješenje kojim se ostavina uručuje tijelu nadležnom za gospodarenje sa pojedinom vrstom imovine.⁶³ Tako novčana sredstva koja je ostavitelj ostavio prelaze na državu Sloveniju to jest za korist državnog proračuna iz kojih se ta sredstva ne moraju koristiti namjenski.⁶⁴

U tablici je prikazan broj ošasnih ostavina u Sloveniji i vrijednost imovine izražena u eurima koja je prešla u vlasništvo države po godinama.⁶⁵

Sukladno podacima pribavljenih prema godinama utvrđeno je da se po godinama broj ošasnih ostavina u Sloveniji povećava, a također se povećava i vrijednost imovine koja je prešla na državu odnosno državni proračun Republike Slovenije. Istovremeno je potrebno naglasiti da država ne odgovara za dugove ostavitelja stoga je sva navedena vrijednost ošasne imovine za korist države Slovenije i može se neograničeno koristiti iz državnog proračuna u opću proračunsku svrhu. Slijedom navedenog ošasna imovina može imati značajnu imovinsku vrijednost stoga je bitno da se poštuju odredbe Uredbe o nasljeđivanju ako se

55 Kontarščak, K.A.; Kupec, U., „Aktivna uloga upnikov zapuščine brez dedičev po noveli ZD-C“, Pravna praksa, Ljubljana, 2016., br. 49-50.

56 Hobljaj, H., *Op. Cit.* (bilj. 6.) str. 67-68.

57 *Ibid*

58 Čl. 142.a., 142.b. Zakon o dedovanju

59 Hobljaj, H., *Op.Cit.* (bilj. 6.) str 68.

60 Čl. 417.c. st. 3 i čl. 418. st.3. Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju

61 Hobljaj, H., *Op.Cit.* (bilj. 6.) str 72.

62 Odluka Višeg suda u Mariboru VSM Sklep1 Cp 257/2024

63 Čl 219. Zakon o dedovanju

64 <https://n1info.si/novice/slovenija/kaj-se-zgodi-s-premozenjem-ce-lastnik-umre-brez-dedicev-ali-oporoke/> (pristupljeno 17.05.2025.)

65 *Ibid*

Godina	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Broj predmeta	300	250	310	360	268	295	394	388
Vrijednost ošasne imovine	179.542 EUR	161.866 EUR	162.359 EUR	173.893 EUR	131.893 EUR	197.770 EUR	249.200 EUR	231.755 EUR

Izvor: <https://n1info.si/novice/slovenija/kaj-se-zgodi-s-premozenjem-ce-lastnik-umre-brez-dedicev-ali-oporoke/> (pristupljeno 17.05.2025.)

radi o ošasnoj ostavini s prekograničnim elementom. Međutim zbog različitih nacionalnih pravnih uređenja vezanih za prijenos ošasne imovine kao i odgovornost za dugove ostavitelja potrebna je detaljnija pravna regulativa te po mogućnosti uvođenja obaveznog obavještanje i razmjena podataka između država članica.

III. JAVNI BILJEŽNICI U PREKOGRANIČNIM OSTAVINSKIM POSTUPCIMA

Javni bilježnici u Hrvatskoj kao povjerenici suda su prema nasljednom pravu i Zakonu o javnom bilježništvu⁶⁶ nadležni za provođenje ostavinskih postupaka. Ako se radi o ostavinskom postupku s prekograničnim elementom što u praksi znači da je ostavitelj imao imovinu na području više država, a posljednje uobičajeno boravište ostavitelja bilo je na području Hrvatske tada će javni bilježnik biti nadležan za provođenje tog postupka kao i izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju.⁶⁷ Uredbom o nasljeđivanju je određeno da je za provođenje cijelog postupka odnosno odlučivanje o nasljeđivanju u cijelosti nadležno tijelo one države u kojoj je ostavitelj imao posljednje uobičajeno boravište, a što je potrebno procijeniti u svakom pojedinačnom slučaju zasebno.⁶⁸

U Hrvatskoj za provođenje ostavinskog postupka nadležan je javni bilježnik kao povjerenik onog općinskog suda na čijem području je ostavitelj imao prebivalište ili boravište u trenutku smrti.⁶⁹ Nakon što nadležan općinski sud zaprimi smrtnovnicu dužan je po *ex officio* formirati spis i pokrenuti ostavinski postupak.⁷⁰ Mjesno nadležan općinski sud, to jest sud na čijem području je ostavitelj imao prebivalište ili boravište u trenutku smrti, ustupa ostavinski predmet onom javnom bilježniku koji ima službeno sjedište na njegovom području.⁷¹ Predsjednik općinskog suda rješenjem dodjeljuje u rad javnim bilježnicima ostavinske postupke jednako mjereno abecednim redom prezimena javnih bilježnika, a nasljednici ne mogu prorogirati nadležnost suda odnosno javnog bilježnika.⁷²

U praksi, javni bilježnik kojem je ustupljen u rad ostavinski predmet na ostavinskoj raspravi na koju pozove nasljednike uz ostale radnje utvrđuje i sastav ostavinske mase. U pravilu tek temeljem podataka o imovini ostavitelja i gdje se ostavinska imovina nalazi može javni bilježnik utvrditi radi li se o ostavini s prekograničnim elementom.⁷³ Ako utvrdi da se radi o ostavinskom postupku u prekograničnom kontekstu tada utvrđuje posljednje uobičajeno boravište ostavitelja kako bi utvrdio nadležnost i mjerodavno pravo za postupanje u tom predmetu.⁷⁴ Uobičajeno boravište ostavitelja u trenutku njegove smrti mora javni bilježnik utvrđivati u svakom pojedinačnom slučaju zasebno procjenom cjelokupnih životnih okolnosti ostavitelja u posljednjim godinama njegovog života i u trenutku njegove smrti sukladno smjernicama u preambuli Uredbe o nasljeđivanju.⁷⁵ Prilikom utvrđivanja posljednjeg uobičajenog boravišta ostavitelja javni bilježnik trebao bi uzeti u obzir objektivne kriterije kao što su trajanje i redovito prisustvo u državi te isto tako i subjektivne kriterije kao što su uvjeti i razlozi za prisustvo u određenoj državi čime bi se otkrila bliska i stabilna povezanost s dotičnom državom.⁷⁶ Nakon utvrđenja svoje nadležnosti javni bilježnik provodi ostavinski postupak primjenjujući mjerodavno pravo koje je u pravilu *lex fori*. Međutim ostavitelj je mogao raspolaganjem za slučaj smrti odrediti kao mjerodavno pravo primjenu prava države svog državljanstva.⁷⁷ U tom slučaju javni bilježnik mora primjenjivati strano pravo. Mjerodavno pravo koje se primjenjuje u ostavinskom postupku uređuje cjelokupno nasljeđivanje te se ne mogu primjenjivati za pojedine dijelove kombinacija nasljednih prava različitih država.⁷⁸ Međutim uvidom u odredbe Uredbe o nasljeđivanju koja se odnosi na ošasnu ostavinu može kao iznimka doći do primjene prava različitih država u jednoj ostavini, jer je propisana mogućnost da država članica na čijem se području nalazi dio ošasne imovine pridržati primjenu svog prava radi stjecanja te imovine, a čemu se mjerodavno pravo ne smije suprotstaviti. Time se odstupa od načela primjene prava jedne države na cjelokupnu ostavinsku imovinu.

Stupanjem na snagu Uredbe o nasljeđivanju uveden je novi pravni instrument – Europska potvrda o nasljeđivanju – koji je namijenjen olakšavanju prekograničnih postupaka nasljeđivanja unutar Europske unije. Europsku potvrdu o nasljeđivanju mogu izdavati javni bilježnici, kao i druga tijela države članice koja su nadležna prema nacionalnom

66 Čl. 2 i 156 Zakon o javnom bilježništvu NN 78/1993, 29/1994, 162/1998, 16/2007, 75/2009, 120/2016, 57/2022

67 Čl. 6. Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju NN 152/2014

68 Wautelet, P.; Bender, P.M.; Gradl, M.; Heijning, S.; Hobljaj, H.; Léouffre, P.; Pötter, E.; Schall, Ch.; Sevindik, M.; „ENN Handbook Successions”, Conseil des Notariats de l’Union Européenne, Brussels, 2024. str. 17.

69 Hobljaj, H., „Pristojnost notarjev v zapušćinskih postopkih na Hrvaškem”, Notarski vestnik, br. 13., Ljubljana, 2020., str. 95.

70 Kontrec, D., „Izvanparnični postupci i javni bilježnici”, Javni bilježnici u Europskom kontekstu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2019., str. 94.

71 Pravilnikom o izmjeni pravilnika o dodjeljivanju ostavinskih predmeta u rad javnim bilježnicima NN 120/2018

72 Čl. 178. Zakon o nasljeđivanju

73 Hobljaj, H., *Op. Cit.* (bilj. 5.) str. 102.

74 *Ibid*

75 Vodopija Čengić, Lj., *Op. Cit.* (bilj. 2.) str. 109.

76 Wautelet, P.; Bender, P.M. i drugi, *Op. Cit.* (bilj. 68.) str. 14

77 Wautelet, P.; Bender, P.M. i drugi, *Op. Cit.* (bilj. 68.) str. 23-24

78 *Ibid*

pravu, a njezina je svrha dokazivanje statusa nasljednika, legatara, izvršitelja oporuke ili upravitelja ostavine u drugim državama članicama te istovremeno pripadnost određene ostavinske imovine nasljednicima.⁷⁹ Iako korištenje Europske potvrde o nasljeđivanju prema odredbama Uredbe o nasljeđivanju nije obvezno, u praksi je postala široko prihvaćen i učinkovit alat u svakodnevnoj uporabi u gotovo svim državama članicama Europske unije.⁸⁰ Najčešća upotreba Europske potvrde o nasljeđivanju jest upravo prijenos određene ostavinske imovine koja se nalazi u drugoj državi članici na nasljednike bez provođenja dodatnog postupka priznanja.⁸¹ Europska potvrda o nasljeđivanju može se stoga koristiti u svim državama članicama na koje se primjenjuje Uredba o nasljeđivanju, pri čemu proizvodi pravne učinke izravno, bez potrebe za ikakvim posebnim postupkom priznavanja te dokazuje da su različiti elementi navedeni u toj potvrdi točni odnosno istiniti.⁸² Glede ošasne ostavinske imovine s prekograničnim elementom postavlja se pitanje može li se izdati Europska potvrda o nasljeđivanju? S obzirom na to da je Uredbom o nasljeđivanju propisano kako Europsku potvrdu o nasljeđivanju može koristiti nasljednik, smatram da se potvrda, na zahtjev, može izdati onoj državi koja u ostavinskom postupku u kojem se odlučuje o ošasnoj imovini stekne položaj nasljednika ili se smatra nasljednikom. Izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju pritom je uvjetovano činjenicom da je predmetna država stekla ošasnu imovinu koja se nalazi u drugoj državi članici, budući da mjerodavno pravo za nasljeđivanje primjenjuje koncept prema kojem država ima pravo na ošasnu ostavinu kao nasljednik, neovisno o lokaciji te imovine. Međutim, mogućnost primjene Europske potvrde o nasljeđivanju koja se odnosi na ošasnu imovinu u drugoj državi članici također ovisi o pravnom sustavu koji ta država primjenjuje. Ako i ta druga država u kojoj se nalazi ošasna imovina priznaje koncept prema kojem država može biti smatrana nasljednikom tada će se Europska potvrda o nasljeđivanju moći koristiti na njezinom teritoriju. Suprotno, ako država na čijem se teritoriju nalazi ošasna imovina primjenjuje pravni sustav prema kojem prisvaja takvu imovinu isključivo unutar svojih granica te zatraži primjenu vlastitog prava radi stjecanja ošasne imovine, tada se Europska potvrda o nasljeđivanju u toj državi neće moći koristiti za prijenos imovine na državu izdavateljicu. Stoga, mogućnost korištenja Europske potvrde o nasljeđivanju u drugoj državi članici ne ovisi samo o pravnom sustavu koji se primjenjuje na stjecanje ošasne imovine, već i o tome hoće li država u kojoj

79 Čl. 63. Uredba o nasljeđivanju

80 Čl. 62. st. 2. Uredba o nasljeđivanju

81 Čl. 69. Uredba o nasljeđivanju

82 Wautelet, P.; Bender, P.M. i drugi, *Op. Cit.* (bilj. 68.) str. 40.

se imovina nalazi zahtijevati da se stjecanje provede u skladu s vlastitim pravom.

IV. PRIMJER IZ PRAKSE I PRIJEDLOZI ZA UNAPRIJEĐENJE

U praktičnom radu hrvatskih javnih bilježnika će se uz sve veću mobilnost građana unutar Europske unije posljedično pojavljivati više primjera ošasne ostavine s prekograničnim elementom. Budući da su predmeti nasljeđivanja s prekograničnim elementom koji se pojavljuju u praksi najčešće vezani upravo uz države koje graniče sa državnim teritorijem Republike Hrvatske, odnosno onim državama u koje su hrvatski državljani migrirali bilo zbog privatnih bilo zbog poslovnih razloga, potrebno je javne bilježnike upoznati s najboljim praktičnim postupanjima prilikom rješavanja takvih predmeta. Tako se pojavio predmet ošasne imovine s prekograničnim elementom gdje je utvrđeno da je uobičajeno boravište ostavitelja u trenutku njegove smrti bilo na teritoriju Hrvatske, a u sastavu ostavinske mase se nalazila također i imovina koja se nalazila na području Slovenije. Za provođenje ostavinskog postupka nadležan je sud odnosno javni bilježnik u Hrvatskoj te je mjerodavno pravo za cjelokupno nasljeđivanje hrvatsko pravo.⁸³ Javni bilježnik je proveo ostavinski postupak i donio rješenje kojim ošasna imovina prelazi na općinu odnosno grad. Ostavitelj je ostavio otvoren račun u banci u Republici Sloveniji stoga je javni bilježnik sukladno mjerodavnom pravu potraživanje sredstava koja se nalaze na bankovnom računu obuhvatio rješenjem o nasljeđivanju. Prema hrvatskom pravnom uređenju to jest mjerodavno pravo za nasljeđivanje javni bilježnik je rješenjem odredio da potraživanje po računu u Slovenskoj banci prelazi na Hrvatsku jedinicu lokalne samouprave u kojoj je ostavitelj u trenutku smrti imao prebivalište.⁸⁴ Dakle, javni bilježnik je postupio sukladno mjerodavnom pravu i odredbama Uredbe o nasljeđivanju. Međutim kada je hrvatska jedinica lokalne samouprave pokušala temeljem rješenja odnosno Europske potvrde o nasljeđivanju zatvoriti račun u banci te prenijeti sredstva za korist hrvatske jedinice lokalne samouprave isto nije bilo moguće jer Slovenija primjenjuje pravni sustav prema kojem država prisvaja ošasnu imovinu, ali time ne stupa u pravni položaj nasljednika. Dakle prema slovenskom pravu država može steći imovinu koja se nalazi na njezinom državnom području slijedom toga pravo Republike Hrvatske ne bi smjelo spriječiti slovensku državu u stjecanju računa u slovenskoj banci prema slovenskom pravu. Slijedom toga Slovenija je pridržala primjenu svog prava u

83 Aras Kramar, S.; Vučko, K., *Op. Cit.* (bilj. 25.) str. 29.

84 Čl. 20. Zakon o nasljeđivanju

stjecanju one ošasne imovine koja se nalazila na njezinom državnom području.

Naveden praktičan primjer otvorio je veliki broj pitanja koja nisu propisana Uredbom o nasljeđivanju niti utvrđena pravnom praksom. Budući da Uredbom o nasljeđivanju nije propisana obaveza obavještanja druge države članice o postojanju ošasne imovine na njezinom teritoriju niti slanje upita o postupanju odnosno pravnom režimu ošasne imovine u drugoj državi članici hrvatski javni bilježnik je postupio sukladno odredbama mjerodavnog prava za nasljeđivanje. Svakako bi *de lege ferenda* bilo uputno da kada nadležno tijelo za provođenje ostavinskog postupka utvrdi da postoji ošasna imovina koja se nalazi na području druge države članice o tome obavijesti ili pošalje upit ministarstvu nadležnom za pravosuđe dotične države. U premabuli Uredbe o nasljeđivanju propisano je da mjerodavno pravo za nasljeđivanje ne bi smjelo spriječiti državu članicu u stjecanju po svom pravu ošasne imovine koja se nalazi na njezinom državnom teritoriju.⁸⁵ Time smatram da bi druga država članica čijem teritoriju se nalazi ošasna imovina trebala sama provesti postupak i donijeti rješenje vezano isključivo za onaj dio ošasne imovine koji se nalazi na njenom državnom području. Međutim iz odredbi Uredbe o nasljeđivanju nije u potpunosti jasno tijelo koje države je nadležno za provođenje postupka koji se odnosi na onaj dio ošasne imovine koji se nalazi u drugoj državi, jer Uredba propisuje samo da primjena prava mjerodavnog za nasljedstvo ne bi smjela spriječiti državu članicu u stjecanju po svojem pravu imovine koja je na njezinom državnom području. U slučaju kada se ostavinski postupak ne provodi kao jedinstveni postupak pred jednim nadležnim tijelom, već se postupak dijeli na više dijelova, dolazi do fragmentacije odnosno parcijalnog vođenja postupka, pri čemu se različiti dijelovi imovine rješavaju u odvojenim postupcima pred različitim tijelima u različitim državama što je suprotno osnovnom načelu Uredbe o nasljeđivanju o jedinstvenosti nasljeđivanja. Međutim slovensko pravo uređuje stjecanje ošasne imovine uvelike drugačije od hrvatskog prava stoga bi u ovom slučaju bilo svrsishodno da postupak za dio ošasne imovine na području Slovenije provede njihov sud. Sud u Slovenije smije izdati rješenje kojim se uručuje imovina Republici Sloveniji isključivo nakon što objavi na oglasnoj ploči suda i internetskoj stranici poziv nepoznatim vjerovnicima da se jave u roku od šest mjeseci te pokrenu stečaj ostavine ako postoji potraživanje odnosno nakon što obavijesti državu i poznate vjerovnike o postojanju ostavine bez nasljednika.⁸⁶ Slovenskim nasljedno

pravnim odredbama izričito je određeno da ostavina bez nasljednika postaje vlasništvo Republike Slovenije, osim ako je ošasna imovina prenesena u stečajnu masu.⁸⁷ Nakon što sud donese rješenje i ošasna ostavina postane vlasništvo Republike Slovenije, država ne odgovara za dugove ostavitelja.⁸⁸ Time se otvara pitanje je li ispunjen uvjet iz Uredbe o nasljeđivanju, prema kojem vjerovnicima mora biti omogućeno namirenje njihovih tražbina iz cjelokupne ostavinske imovine, neovisno o tome gdje se ona nalazila, kako bi se mogla primijeniti odredba o zadržavanju primjene prava države u kojoj se određena ošasna ostavinska imovina nalazi, radi njezina stjecanja..

Dakle *de lege ferenda* trebalo bi jasnije propisati postupanje u predmetima kada se nađe na ošasnu imovinu s prekograničnim elementom, s eventualnom obavezom obavještanja ili postavljanja upita tijelima države u kojoj se ošasna imovina nalazi kao i propisivanju nadležnosti za donošenje rješenja vezanog uz onu imovinu koja se nalazi u drugoj državi članici. *De lege ferenda* trebalo razmotriti pitanje i Uredbom o nasljeđivanju jasno propisati je li tijelo druge države u kojoj se nalazi ošasna imovina nadležno za donošenje rješenja prema *lex fori*, ili je i nadalje nadležno za cjelokupni postupak nasljeđivanja pa tako i donošenje rješenja za svu ošasnu imovinu tijelo države uobičajenog boravišta ali uz istovremenu primjenu različitih prava na ošasnu imovinu. Također bi trebalo propisati jasnija pravila postupanja koja bi štitila vjerovnike neovisno u kojoj državi se oni nalazili jer u konkretnom predmetu je malo vjerojatno da bi vjerovnik iz područja Hrvatske pratio oglasnu ploču suda u Sloveniji, a u slučaju nepokretanja stečajnog postupka nad ošasnom ostavinom u Sloveniji ne bi se više mogao namiriti iz te imovine, jer nakon proteka roka od šest mjeseci utrnjuje njegovo pravo na potraživanje. Također valja uzeti u obzir mogućnost da je ošasna ostavinska imovina raspršena na teritoriju više država, što može dovesti do sukoba zakona nekoliko država. U takvim slučajevima može doći do primjene različitih pravnih sustava na pojedine dijelove ošasne ostavine, ovisno o njihovom mjestu nalaska. Moguća je i situacija u kojoj država primjenjuje pravni koncept prema kojem ona stječe nasljedstvo kao nasljednik ostavitelja, neovisno o mjestu gdje se imovina nalazi. U tom slučaju, takva bi država mogla steći, primjerice, i nekretninu koja se nalazi na području druge države. Kao prijedlog za rješavanje pozitivnih i negativnih konflikata među pravnim uređenjima državama unutar Europske unije smatram najsvrsishodnijim uvođenje jedinstvenog kolizijskog pravila prema kojem bi se na nasljeđivanje ošasne

85 Toč. 56. Preambule Uredbe o nasljeđivanju

86 Čl. 142.b. Zakon o dedovanju

87 Čl. 9. Zakon o dedovanju

88 Čl. 142.a. Zakon o dedovanju

ostavine s prekograničnim elementom primjenjivalo *lex rei sitae*.

V. ZAKLJUČAK

Prekogranični ostavinski postupci koji su sve učestaliji u pravnoj praksi javnih bilježnika, iako složeniji od domaćih, zahvaljujući Uredbi o nasljeđivanju, koja sadrži univerzalna pravila kojima je svrha pojednostavljeno rješavanje ostavinskih postupaka s prekograničnim elementom i izbjegavanje sukoba zakona na području nasljeđivanja, postaju pravno jasniji i učinkovitiji. Uvedena je jedinstvena poveznica za utvrđivanje nadležnosti i mjerodavnog prava u nasljednopravnim predmetima s prekograničnim obilježjem i to uobičajeno boravište čime se nastoji osigurati pravna sigurnost i izbjeći složene pravne sporove. Uredba o nasljeđivanju omogućuje građanima Europske unije da planiraju svoje nasljeđivanje s većom pravnom sigurnošću, dok javni bilježnici imaju ključnu ulogu u provedbi ovog pravnog okvira, osiguravajući da se volja ostavitelja poštuje, a prava nasljednika zaštite. Nakon deset godina praktične primjene Uredbe o nasljeđivanju ipak, se u praksi još uvijek pojavljuju izazovi i nedoumice oko primjene određenih odredbi. Osnovno načelo Uredbe o nasljeđivanju je načelo jedinstvenosti nasljeđivanja, što uključuje primjenu prava jedne države kao mjerodavnog za nasljeđivanje cjelokupne ostavinske imovine, neovisno o tome u kojoj se državi ona nalazi, te nadležnost tijela jedne države za provođenje ostavinskog postupka u cjelini. Međutim, primjena odredbi Uredbe o nasljeđivanju o ošasnoj imovini može u pravnoj praksi dovesti do sukoba nacionalnih zakona i parcelacije ostavinske imovine, kao što je to slučaj između hrvatskog i slovenskog prava. Prema hrvatskom pravu, država odnosno jedinica lokalne samouprave stupa u položaj nasljednika u slučajevima kada nema drugih nasljednika, pri čemu odgovara i za dugove ostavitelja. Nasuprot tome, u Sloveniji država ne preuzima odgovornost za dugove ostavitelja, što stvara pravnu nesigurnost u slučajevima prekograničnog nasljeđivanja. Osim toga, slovensko pravo poznaje institut stečaja ostavine, dok hrvatsko pravo takav mehanizam ne predviđa. Time je dodatno upitna primjena odredbe o pridržaju primjene prava druge države na ošasnu imovinu koja se nalazi na njenom području, što može dovesti do pravnih kolizija i otežati provedbu Uredbe o nasljeđivanju u praksi. Pravila Uredbe o nasljeđivanju koja se odnose na ošasnu imovinu omogućuju državi članici primjenu svog prava za stjecanje imovine koja se nalazi na njenom državnom području, čak i kada je mjerodavno pravo za nasljeđivanje pravo druge države članice. Međutim, takvo pravo pridržaja primjene prava ima ograničenje, jer vjerovnicima

ostavitelja mora biti omogućeno namirenje njihovih tražbina iz cjelokupne ostavinske imovine bez obzira gdje se ona nalazila. Time se nastoji osigurati zaštita vjerovnika i smanjuje rizik od negativnih sukoba zakona, ali nacionalna pravna uređenja nisu unificirana te se u svakom pojedinačnom premetu moraju posebno utvrđivati način zaštite vjerovnika.

Nedavni primjer iz prakse pokazuje složenost ovih slučajeva. Naime, hrvatski javni bilježnik je u konkretnom predmetu, u kojem je utvrđeno da je uobičajeno boravište ostavitelja u trenutku smrti bilo na teritoriju Hrvatske, proveo ostavinski postupak i donio rješenje kojim ošasna imovina prelazi na jedinicu lokalne samouprave u Hrvatskoj. Dio te imovine uključivao je račun u slovenskoj banci. Međutim, kada je jedinica lokalne samouprave pokušala zatvoriti račun i prenijeti sredstva na temelju rješenja i Europske potvrde o nasljeđivanju, slovenska strana je odbila izvršiti taj prijenos jer prema slovenskom pravu država ne stupa u položaj nasljednika već prisvaja imovinu koja se nalazi na njezinom državnom teritoriju.

Ovaj slučaj je pokazao da trenutna pravna regulativa ne predviđa jasne mehanizme za rješavanje situacija, u kojima se ošasna imovina nalazi u različitim pravnim sustavima unutar Europske unije. *De lege ferenda*, bilo bi poželjno da se nadležna tijela u slučaju ošasne imovine koja se nalazi na području druge države članice obavezno međusobno informiraju i surađuju kako bi se izbjegle pravne nesigurnosti i fragmentacije ostavinskih postupaka. Također bi *de lege ferenda* bilo potrebno je razmotriti je li tijelo druge države u kojoj se nalazi dio ošasne imovine nadležno za donošenje rješenja prema *lex fori*, ili je i dalje tijelo države uobičajenog boravišta ostavitelja nadležno za cijeli postupak nasljeđivanja, uključujući donošenje rješenja za svu ostavinsku imovinu, uz istovremenu primjenu različitih pravnih režima. Stoga bi bilo poželjno da se prilikom idućeg revidiranja Uredbe o nasljeđivanju unaprijedi pravna usklađenost i jasnija regulacija ošasne ostavine u prekograničnom kontekstu, kako bi se izbjegli potencijalni pravni vakuumi i konflikti nadležnosti. Potrebno je detaljnije i šire pravno regulirati ošasnu imovinu u skladu s Uredbom o nasljeđivanju te razmotriti izmjene i dopune navedene Uredbe kako bi se obuhvatilo cjelovito uređenje ovog pravnog područja. Daljnja edukacija i usklađivanje pravne prakse između država članica Europske unije ključni su za potpuno ostvarenje ciljeva Uredbe o nasljeđivanju i zaštitu prava svih uključenih stranaka

Summary

Succession proceedings with cross-border elements, governed by the EU Succession Regulation, have become an integral part of the daily work of notaries in the context of increasing mobility of citizens within the European Union, whether for business or personal reasons. As a consequence of this trend, vacant or caducous estates with cross-border characteristics, meaning estates without heirs, will increasingly arise in succession proceedings, reflecting the growing mobility of EU citizens and their right to freedom of movement. The Succession Regulation addresses vacant estates in a single article, stipulating that the application of the law governing succession should not prevent a Member State from acquiring a vacant estate under its lex fori when such property is located within its territory, provided that creditors are able to enforce their claims against the entire estate. This provision of the Succession Regulation implies the possibility of retaining the application of the law of another Member State, different from the law applicable to the succession, when it concerns a vacant estate situated within the territory of that other Member State.

Keywords: succession, vacant estate, inheritance, cross-border element, notary, Succession Regulation

IZVORI

KNJIGE I ČLANCI

- Aras Kramar, S.; Vučko, K.; „Vodič za primjenu Uredbe (EU) br. 650/2012 o nasljeđivanju”, Hrvatski pravni centar, Zagreb, 2020.
- Dutta, A.; Basedow, J.; Bauer, C.; Beckhaus, G. M.; Damar, D.; Fornasier, M.; Heinze, Ch. A.; Lüttringhaus, J. D.; Martiny, D.; Nishitani, Y.; Samtleben, J.; Sanner, J. A.; Schmiedel, L.; Stempel, Ch.; Stier, A.; von Weizsäcker, S.; Weber, J.; Wedemann, F.; Wenckstern, M.; „Comments on the European Commission’s Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition and Enforcement of Decisions and Authentic Instruments in Matters of Succession and the Creation of a European Certificate of Succession”, Rabel Journal of Comparative and International Private Law (RabelsZ), Vol. 74, No. 3, 2010, Max Planck Private Law Research Paper No. 10/2
- Dutta, A., „Novo međunarodno nasljedno pravo Europske unije - prvo čitanje Uredbe o nasljednom pravu”, Nova pravna revija, Časopis za domaće, njemačko i evropsko pravo, Sarajevo, 2013.
- Gavella, N.; Belaj, V.; „Nasljedno pravo – III. Bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje”, Narodne Novine, Zagreb, 2008.
- Hobljaj, H., „Pravna regulacija i praktična primjena nasljeđivanja digitalne imovine”, Javni bilježnik br. 51., Zagreb, 2024.
- Hobljaj, H., „Stečaj nad prezaduženom ostavinom prema slovenskom pravu i (ne)odgovornost za dugove ostavitelja”, Javni bilježnik br. 48, Zagreb, 2021.
- Hobljaj, H., „Javni bilježnici i usporedna primjena Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju, Uredbe br. 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu i Uredbe br. 2016/1104 o imovini registriranih partnerstava”, Javni bilježnik br. 47., Zagreb, 2020.
- Hobljaj, H., „Pristojnost notarjev v zapušćinskih postopkih na Hrvaškem”, Notarski vestnik, br. 13., Ljubljana, 2020.
- Horvat, M., „Rimsko pravo“, Školska knjiga Zagreb, 1977.
- Kontrec, D., „Izvanparnični postupci i javni bilježnici”, Javni bilježnici u Europskom kontekstu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2019.
- Kontrec, D.; Matko-Ruždjak, J.; Sessa, Đ.; „Zakon o nasljeđivanju s komentarima, poveznicama, sudskom praksom, priložima, primjerima i abecednim kazalom”, Organizator, Zagreb, 2015.
- Kontarščak, K.A.; Kupec, U., „Aktivna vloga upnikova zapuščine bez dedičeva po noveli ZD-C”, Pravna praksa, Ljubljana, 2016., br. 49-50.
- Klarić P.; Vedriš M., „Gradansko pravo”, Narodne Novine, Zagreb, 2008.
- Salaj, Štefica. „Ošasna/ kaduktna/ imovina – imovina bez nasljednika”, Hrvatska pravna revija 2001/03, Zagreb, 2001.
- Turković, M., „Ošasna ili katuktna ostavina”, Iusinfo, Zagreb, 2021.
- Vagni, L., „The EU Succession Regulation A Commentary”, Cambridge University Press, 2016.
- Vodopija Čengić, Lj., „Javni bilježnici i Uredba o nasljeđivanju”, Javni bilježnici u europskom kontekstu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2019.
- Wautelet, P.; Bender, P.M.; Gradl, M.; Heijning, S.; Hobljaj, H.; Léouffre, P.; Pötter, E.; Schall, Ch.; Sevindik, M.; „ENN Handbook Successions”, Conseil des Notariats de l’Union Européenne, Brussels, 2024.
- Zaradkiewicz, K., „Vacant inheritance, heirless inheritance and claims from Warsaw Decree (part I)” Nieruchomości 3, Varšava, 2019.
- Zupančič, K.; Žnidaršič Skubic, V., „Dedno pravo”, Uradni list, Ljubljana, 2009.

PРАВNI PROPISI

- Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, SL L 201, 27.7.2012, p. 107–134
- Opći građanski zakonik, Justizgesetzsammlung br. 1/1811
- Zakon o nasljeđivanju NN 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019
- Zakon o mirovinskom osiguranju NN 157/2013, 151/2014, 33/2015, 93/2015, 120/2016, 18/2018, 62/2018, 115/2018, 102/2019, 84/2021, 119/2022
- Zakon o dedovanju, Službeni list SRS, br. 15/76, 23/78, Službeni list RS, br. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US i 63/16 i 102/24
- Zakon o finansijskom poslovanju, postupkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP) Službeni list RS, br. 176/21 – popr., 196/21 – odl. US, 157/22 – odl. US, 35/23 – odl. US, 57/23 – odl. US, 102/23 i 25/25 – odl. US
- Zakon o javnom bilježništvu NN 78/1993, 29/1994, 162/1998, 16/2007, 75/2009, 120/2016, 57/2022
- Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju NN 152/2014

- Pravilnikom o izmjeni pravilnika o dodjeljivanju ostavinskih predmeta u rad javnim bilježnicima NN 120/2018

SUDSKA PRAKSA

- Rješenje Županijskog suda u Varaždinu, br. GŽ 886/2019 od 22. srpnja 2019.
- Rješenje Županijskog suda u Varaždinu br. GŽ 998/2020 od 14. srpnja 2020.
- Rješenje Županijskog suda u Slavonskom Brodu, br. GŽ Ovrh 53/2021 od 4. veljače 2021
- Odluka Višeg suda u Mariboru VSM Sklep1 Op 257/2024

MREŽNI IZVORI

- <file:///C:/Users/Compaq/OneDrive/Radna%20povr%C5%A1ina/vacant%20inheritance.pdf> (pristupljeno 11.05.2025)
- <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/osa-sna-ili-kaduktna-imovina-46971> (pristupljeno 13.05.2025.)
- <https://n1info.si/novice/slovenija/kaj-se-zgodi-s-premozenjem-ce-lastnik-umre-brez-dedicev-ali-oporoke/> (pristupljeno 17.05.2025.)